

verer til Hæren, bliver tilsyneladende høj i de Aar, da der opsamles Raamaterialier, og tilsyneladende lav i det Aar, da den store Levering, hvortil der er sparet sammen, bliver modtagen.

For Flaadens Vedkommende er Forholdet anderledes. Indtil 1883 fik Flaaden alt sit Krudt fra Donse, derefter gik den over til at bestille i alt Fald Hovedmængden af sit sorte og senere ogsaa af sit brune Krudt paa Frederiksværk. Ogsaa med Hensyn til det røgfri Krudt holder Flaaden sig, efter i Begyndelsen at have forsøgt udenlandsk Krudt, nu til Frederiksværk. Flaadens Forhold til Hærens Krudtværk er som en Kundes til Leverandøren. Flaaden angiver de Betingelser, den stiller til Krudtet, og faar dette leveret til den i Forvejen opgivne Pris. Uheld, der maatte forekomme under Fabrikationen og foranledige uforudsete Udgifter ved Omarbejdelse eller Kassation af Dagsfabrikationer, ere Flaaden uvedkommende. Den kontrollerer Krudtet, inden Godkendelse finder Sted, og kan kassere hele Leverancen, hvis denne ikke tilfredsstillende opgir Betingelser. Alt Tab og Udgift, der i disse Anledninger kunne opstaa saavel ved Hærens som ved Flaadens Krudt, maa Hæren bære.

For Flaadens Vedkommende kan der derfor være Tale om en bestemt Pris, der gennemgaaende er lidt højere end den, som Hæren overslagsmæssig regner med, dels paa Grund af den Risiko, Hæren løber ved Bestillingerne, dels fordi den Indbetaling i Statskassen, som det stadig er krævet, at Krudtværket skal præstere, i en lang Aarrække væsentligst har maattet skaffes til Veje som Fortjeneste paa det til Flaaden tilvirkede Krudt, efter at Fortjenesten paa almindeligt Handelskrudt, som nedenfor omtalt, i Tidens Løb var bleven ganske forsvindende.

Hvad det egentlige *Handelskrudt* angaar, da har Salget af dette i en lang Aarrække fundet Sted gennem en Kommissionær her i København og efter en Prisliste, der fastsattes af Krudtværket. Saa længe Hæren udelukkende anvendte Sortkrudt, fremkom Handelskrudt for en stor Del som Affaldsprodukt ved Krigskrudtets Tilvirkning, og Fortjenesten herpaa var derfor god, hvad der viser sig ved, at den aarlige Indbetaling i Statskassen i Slutningen af Halvfjerdserne var ca. 20,000 Kr. Efterhaanden som Hæren gik over først til brunt og senere til røgfrit Krudt, maatte Handelskrudtet tilvejrbringes ved direkte Fremstilling; og under den skarpe Konkurrence med Donse og Udlandet forsvandt Fortjenesten til sidst næsten ganske. Naar Krudtværket i de senere Aar har ønsket at producere Handelskrudt, var det udelukkende for at skaffe Arbejde til den faste Arbejderstyrke, som de smaa Bevillinger til Krigskrudt ikke alene kunde bære.

Efter at Konkurrencen fra Donse nu er ophørt, er Salget af Krudt fra Frederiksværk i stærk Stigning, og det tør ventes, at det vil stige yderligere, naar det nye Godsbefordringsreglement for Statsbanerne fra Nytaar 1912 træder i Kraft, og Hærens Krudtværk derved med Hensyn til Krudtforsendelser bliver stillet paa lige Fod med de udenlandske Fabrikker, hvilket hidtil langtfra har været Tilfældet i Praksis.

En Hovedbetingelse for, at Staten kan faa nogen væsentlig Indtægt af Krudtsalget fra Hærens Krudtværk, er det dog, at Toldsatserne forandres. Saa længe Forholdet er som nu, at f. Eks. 1 kg røgfrit Krudt kun er belastet med en Indførselstold af 20 Øre, medens der er en Told af 175 Øre paa Raamaterialierne til 1 kg af samme Krudtsort, ville udenlandske, navnlig tyske, Krudtfabrikker beherske Salget her i Landet fra de Depoter, som de i de seneste Aar have etableret i forskellige af Landets Byer.

Om de gennem Tiderne betalte Priser for Krudt fra Hærens Krudtværk paa Frederiksværk kunne følgende Oplysninger gives:

1. Hæren.

For det sorte Krudt regnedes der i en Aarrække med 1 Kr. 20 Ø. pr. kg og for det brune prismatiske Krudt med 1 Kr. 60 Ø. pr. kg.

For det røgfri Krudt regnedes der i Begyndelsen med 8 à 9 Kr. pr. kg, men efter et Par Aars Forløb, da Vanskelighederne ved Fabrikationen begyndte at overvindes, gik man ned til 7 Kr. pr. kg. Fra 1905, da der var foretaget nogle Forbedringer ved Fabrikationen, regnedes der med 6 Kr., og endelig har man ved de større Leveringer, som Forsvarslovene af 30. September 1909 have bevirket, ment at kunne regne med 5 Kr. pr. kg.